المختصر في صفة الحج (للجمعية)

د حج لنده طريقه

د حج لندږه طریقه

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على نبينا محمد، وعلى آله وصحبه أجمعين.

أما بعد:

دا د حج د ادا کولو د طریقې په اړه یو لنډ پیغام دی، موږ هڅه کړې چې ډیری هغه مسائل پکې بیان کړو چې حاجي ورته اړتیا لري.

موږ له الله جل جلاله څخه سوال کوو چې خاص د خپلې رضا لپاره يې وګرځوي او عامو مسلمانانو ته پرې ګټه ورسوي.

د ژبو په برخه کې د اسلامي محتوا د خدماتو د ټولنې علمي کمېټه

پیلیزه

لومړی: د عبادت د قبلېدو شرطونه:

د الله تعالی په نزد عبادت په دوو شرطونو سره قبلیږي:

اخلاص، چې موخه ترې یوازې د الله تعالی رضا او د آخرت ثواب وي، الله تعالی فرمایلي:

﴿وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ...﴾[1]"،

ژباړه: [حال دا چې دوی ته حکم نه و ورکړی شوی مګر په دې چې دوی دې د الله عبادت کوي، په داسې حال کې چې

دين (عبادت) دغه (الله) لره خالص کوونکي وي).[1] [البينة سورت : 5 ايت].

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي:

«إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى».

ژباړه: «اعمال د نيتونو پربنسټ دي، او هر چا ته هغه څه ورکول کيږي چې څه يې نيت کړی وي».[2]

په وينا او عمل سره د نبي صلی الله عليه وسلم پيروي، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي:

«مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ فِيهِ فَهُوَ رَدٌّ» [3].

«چا چې زموږ په دين کې نوي شيان را پيدا کړل چې له هغې څخه نه وي، هغه مردود دي».[3] بخاري (2697)، او مسلم (1718)، روايت کړی او مسلم په روايت کې (1718) دي.

«مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ» [4].

ژباړه: «که څوک داسې کوم کار وکړي چې زمونږ د دين امر پرې نه وي، هغه مردود دی».[4]

***

---

1 يعني: هغه ته او د هغه عبادت ته رجوع کول، او له هغه پرته له ټولو مخ اړول. د سعدي تفسير (مخ ٥٣٨)

2 بخاري، په شميره (١)، او مسلم، په شميره (١٩٠٧) کې روايت کړی دی.

3 بخاري په: (٢٦٩٧) او مسلم په: (١٧١٨) شمېرو روايت کړی دی.

4 مسلم په: (١٧١٨) شميره روايت کړی دی.

لومړی: د میقاتونو احکام:

میقاتونه: هغه ځایونه دي چې نبي صلی الله علیه وسلم د حج او عمرې کولو لپاره د احرام تړلو ځایونه ټاکلي دي.

څوک چې د حج یا عمرې په نیت د دې میقاتونو څخه له یو نه تېرېږي، نو پرې واجب دي چې احرام ترې وتړي، او له احرام پرته ترې تېریدل روا نه دي.

څوک چې له دې میقاتونو څخه مکې ته نږدې وي: د هغه میقات د هغه خپل ځای دی؛ نو د حج او عمرې لپاره له هماغه ځای څخه احرام کوي.

او د مکې خلک او څوک چې پکې استوګن دي: د حج لپاره له مکې څخه احرام کوي، او د عمرې لپاره: له مکې څخه د باندې حِل ته وځي او احرام ترې کوي لکه: تنعیم او داسې نور.

که څوک په الوتکه کې وي: هغه وخت احرام تړي چې الوتکه د مېقات برابرۍ ته ورسېږي، نو میقات ته له رسېدو مخکې د احرام جامې چمتو کوي او اغوندي، او کله چې میقات ته ورسېږي سمدلاسه احرام کې د داخلیدو نیت کوي، دا ورته روا نه ده چې هوایي ډګر کې تر کوزیدو پورې احرام وځنډوي، هغه کولی شي میقات ته له رسېدو مخکې د تلبیې په ویلو سره د احتیاط له مخې تلبیه ووایي او احرام وکړي، لدې وېرې چې د تلبیې ویلو ځای ترې د طیارې د چټکتیا له امله تېر نه شي.

دویم: د مناسکو ډولونه او د هغوی احکام:

مناسک په درې ډوله دي: تمتع، إفراد او قِران.

تمتع د هغه چا لپاره غوره دی چې قرباني يې له ځان سره نه وي وړې، او تمتع دې ته وايي چې: د حج په مياشتو کې د عمرې احرام وکړي، طواف او سعي وکړي او بيا له احرام څخه ځان خلاص کړي، بيا په همغه کال کې د حج لپاره احرام وکړي.

او اِفراد دې ته وايي چې يوازې د حج لپاره احرام وکړي، کله چې مکې ته ورسيږي ورته سنت دي چې لومړی د قدوم طواف او بيا ورپسې سعي وکړي، خو سر به نه خريي او نه به يې کموي او له احرام څخه به ځان نه خلاصوي، بلکې تر هغه پورې به په احرام کې پاتې کيږي چې د اختر په ورځ د عقبې جمره وولي. او که چېرته يې د حج سعي د حج طواف ته وروسته کړه هم باک نه لري.

او قِران دې ته وايي چې د عمرې او حج لپاره يو احرام وکړي او ووايي: (لبيك اللهم عمرة وحجاً) (ای الله د عمرې او حج کولو اراده لرم).

او د قَارن عمل لکه د مُفرِد په څېر دی، پرته له دې چې په قارن قرباني شته او په مفرد نشته.

دريم: د احرام طريقه او حکمونه:

احرام کوونکی بايد لاندې کړنې تر سره کړي:

غسل: د نارينه او ښځو لپاره سنت دی، حتی د حيض او نفاس لرونکو لپاره.

خوشبوی لګول: نارینه په سر او ږیره کې عود یا بل ډول خوشبويي کارولی شي، او له احرام وروسته يې په (بدن کې) د خشوبويي اثر پاتې کېدل زيان نلري، او د ښځو لپاره د خوشبويي استعمالول جواز نلري؛ ترڅو نامحرم نارينه يې بوی نه کړي.

د احرام جامې اغوستل، چې هغه د نارينه و لپاره لنګ او ځادر دي، سنت دا ده چې سپينې پاکې او يا نوي وي، او ښځه دې د احرام لپاره هر هغه څه واغوندي چې زړه يې غواړي، خو چې ډول او سنګار په کې نه وي، همدارنګه د نقاب او دستکشو اغوستلو څخه دې ډډه وکړي، او خپل مخ او لاسونه دې په بل څه سره پټ کړي.

احرام تړل د لمانځه پسې مشروع دي، که هغه فرض لمونځ وي يا نفل، خو دا کار واجب نه دی.

نو که چېرته يې عمره کوله: (لبيك اللهم عمرة) به وايي، او که يې حج کاوه او حج يې افراد و نو (لبيك اللهم حجاً) به وايي، او که حج يې قارن و نو: (لبيك اللهم عمرة وحجاً) به وايي.

که چيرته احرام کوونکی ويره ولري چې د مناسکو د بشپړولو په لار کې به ورته کوم خنډ پيدا شي، نو ورته روا دي چې مشروط نيت وکړي او ووايي: (وإن حبسني حابس فمحلي حيث حبستني) (که چيرته د کوم خنډ له امله بند پاتې شوم، نو له احرام څخه د خلاصيدو ځای به مې همغه وي چېرته چې بند پاتې شوم)، نو کله يې چې دا شرط ولګاوه او بيا ورته کوم خنډ پيدا شو چې له امله يې مناسک پوره نه کړای

شول، نو له احرام څخه به ځان خلاص کړي او هيڅ شی پرې نشته.

"بيا به زياته تلبيه وايي: (لبيک اللهم لبيک، لبيک لا شريك لك لبيک، إن الحمد والنعمة لك والملك لا شريك لك)، چې سړی به يې په لوړ غږ وايي او ښځينه يې هم د بيګانه سړيو په نه شتون کې په لوړ غږ ويلی شي، د احرام کوونکي لپاره مناسب ده چې تلبيه ډيره تکرار کړي، په ځانګړې توګه کله چې حالات او وخت بدلون ومومي لکه په لوړ ځای ختل، يا په ځوړې ښکته کېدل، يا دا چې شپه راشي يا ورځ شي.[1]

په عمره کې تلبيه ويل له احرام تړلو څخه د طواف تر پيلولو پورې روا ده، او په حج کې له احرام تړلو څخه تر دې پورې چې د اختر په ورځ د عقبې جمرې په ويشتلو پيل وکړي.

پر محرم واجب دي چې د احرام تر پايه له ممانعتونو څخه ځان وساتي.

---

1 د "لبيک" ويلو معنی دا ده چې، ای ربه! په وار وار ستا د امر تابع يم، او معنا يې داده چې بنده د خپل رب بلنه ومني او پيروي يې وکړي.
"إن الحمد والنعمة لك والملك " الحمد: په کمال او بشپړتيا سره د ستايل شوي ذات يادونه ده، نو کله چې دا الفاظ تکرار شي ثناء ويلو ته اوړي. (والنعمة) نعمت؛ هر هغه څه ته وايي چې الله تعالی پرې په خپل بنده لورينه کوي چې غوښتل شوی شی تر لاسه کړي او ناخوالي ترې چيې کړي او د (الملک) معنا دا ده چې: پادشاهي تا لره ده، ځکه يقينا چې حقيقي پادشاه يوازې الله دی، او د (لا شريک لک) معنا دا ده چې؛ ای الله! تا سره ستا په ځانګړو بشپړو صفتونو کې هيڅوک شريک نه دی چې له هغو صفتونو څخه په پادشاهۍ، خالقيت، د چارو تدبير او الوهيت کې يووالی دی. په لنډه توګه له: مجموع فتاوى ورسائل العثيمين (22/ 96)

څلورم: د احرام ممانعتونه

د احرام ممانعتونه په لاندې ډول دي:

د بدن له هر ځای څخه ویښتان خریل، کمول او یا ویستل.

د پښو یا لاسونو نوکان یا ځینې نوکان پرې کول.

سر د هغه څه سره پټول چې پرې نښتی وي لکه: خولی، دستمال، پګړی، یا په سر څادر او رومال اچول، یا په کمپلې، کارتن یا بل داسې څه سره سر پټول چې موخه ترې د سر پټول وي. دا مانع یوازې د سړیو لپاره دی، پرته له ښځو څخه.

د بدن په اندازه منظمې جامې اغوستل؛ هغه چې خلک یې په عادي حالت کې اغوندي لکه: جوړې شوې جامې؛ کمیس او پرتوګ، جرابې او دستکشې. دا خاص د نارینه وو لپاره دي پرته له ښځینه وو؛ ځکه د ښځینه په حق کې یوازې:

نقاب، برقع، یا هغه څه چې د مخ پټولو لپاره د نقاب په څېر استعمالیږي منع دي، او د بېګانه سړیو د شتون پر مهال باید ښځه خپل مخ پټ کړي اګر که پرده یې له مخ سره هم لګیږي؛ او دا ورته روا ندي چې بل څه د دې لپاره په سر کلک وتړي چې څادر یې له سر سره ونه لګیږي؛ ځکه د دې کار د مشروعیت لپاره کوم دلیل نشته.

دستکشې په لاسونو کول، او د بېګانه سړیو د شتون پر مهال پرې د لاسونو پټول واجب دي چې په عبایه (حجاب) کې یې دننه کړي.

په بدن او د احرام په جامو کې خوشبويي لګول.

د وچې ښکار وژل، یا یې له وژلو پرته ښکار کول.

د ځان او یا بل چا لپاره مرکه یا خواستګاري کول.

د نکاح تړون.

له جماع پرته نږدېوالی لکه: ښکلول، او په شهوت سره لمس کول.

جماع، یعنې په شرمګاه کې کوروالی کول.

***

پنځم: د طواف طریقه

کله چې مُحرم مسجد الحرام ته ننوځي، نو سنت دي چې ښی پښه مخکې کړي او د جومات ته د ننوتلو دعا ووايي، یو له هغو معتبرو روایتونو څخه چې پدې اړه روایت شوی دا دی چې ووایی: «اللهم افتح لي أبواب رحمتك»، «ای الله! زما لپاره د خپل د رحمت دروازې خلاصې کړه» دا دعا هر جومات ته د ننوتلو پر مهال ویل کیږي، او یوازې په حرم شریف پورې محدوده نه ده.

کله چې وغواړي طواف پیل کړي، نو تلبیه دې بنده کړي، او اضطباع دې وکړي، د اضطباع طریقه دا ده چې: سړی د خپل (څادر) منځنی برخه خپل ښي (تخرګ) لاندې تېره کړي، او دواړ پېڅکې په کینه اوږه راواړوي، کله چې طواف پای ته ورسوي، نو څادر دې بېرته معمول حالت ته راولي (څنګه چې له طواف څخه مخکې و)؛ ځکه چې اضطباع یوازې د طواف پر مهال کیږي.

بیا به حجر الأسود ته لاړ شي او په ښي لاس سره به یې لمس او ښکل کړي، که ښکلول ورته ناشوني و، په لاس سره

دې لمس کړي او لاس دې ښکل کړي، که چیرته یې په لاس لمسول ناشوني و، په یو بل څه سره دې یې لمس کړي لکه: امسا او یا بل څه او ښکل دې یې کړي، او که دا کار هم ناشونی و مخامخ دې ورته ودریږي او په لاس سره دې ورته اشاره وکړي او لاس دې نه ښکلوي، غوره دا ده چې ټېل ماټېل جوړ نه کړي او خلک ازار نه کړي.

د حجر الأسود د لمسولو، یا ورته اشارې کولو پر مهال به (الله أکبر) وایي.

بیا به ښي لاس ته حرکت وکړي، چې کعبه شریفه یې چپ لاس ته راشي، کله چې یماني رکن ته ورسیږي هغه به له ښکلولو پرته لمس کړي، که دا کار ناشونی و بیروبار به نه جوړوي او نه به ورته اشاره کوي.

او د یماني رکن او حجر الأسود تر منځه به : (رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) وایي، یعنې (زموږ ربه! مونږ ته په دنیا کې ښېګڼه (نیکمرغي، سلامتي، رزق) او په آخرت کې هم ښېګڼه (جنت، رحمت) راکړه، او مونږ د دوزخ له عذاب څخه وژغوره).

هر کله چې د حجر الاسود څخه تېرېږي، نو په خپل لاس به ورته اشاره کوي او (الله اکبر) به وایي.

او د طواف په پاتې چکرونو کې د خپلې خوښې اذکار وایي، دعاګانې او د قرآن کریم تلاوت کوي.

سنت دا دی چې یوازې په لومړیو دریو ګردشونو کې رمل وکړي، او رمل په چټکۍ سره لنډو ګامونو اخېستلو ته وایي،

او په نورو پاتې څلورو ګردشونو کې رمل نشته، بلکې عادی مزل پکې کوي.

کله يې چې طواف بشپړ کړ، مقام ابراهيم ته ورمخکې کيږی او دا آيت لولي: (وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلّىً)، او (مونږ وويل:) له مقامِ ابراهيم نه "لمونځ ځای" جوړ کړئ، بيا که شوني وه تر شا يې دوه رکعته لمونځ کوي، که نه په هر ځای کې چې شوني وه هلته يې کوي چې، په لومړي رکعت کې له فاتحې وروسته: (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) او په دويم رکعت کې له فاتحې وروسته: (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) لولي.

﴿...وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبۡرَٰهِـۧمَ مُصَلّٗى...﴾،

(... د ابراهيم عليه السلام له مقام (او درېدلو ځای) څخه د لمانځه ځای جوړ کړئ ...). [البقرة: ١٢٥] بيا که امکان ولري، دوه رکعته لمونځ دې د مقام تر شا وکړي، که نه نو په جومات (مسجد حرام) کې يې په هر ځای کې کولی شي، په لومړي رکعت کې به له فاتحې وروسته:

﴿قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡكَٰفِرُونَ﴾

﴿قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡكَٰفِرُونَ﴾ سورت لولي. [الكافرون: ١] او په دويم رکعت کې له فاتحې وروسته:

﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾.

﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾ سورت لولي. [الإخلاص: ١]

شپږم: د سعي طريقه:

کله چې له طواف او دوه رکعته لمونځ کولو فارغ شو د سعی کولو ځای ته ورځي، کله چې د صفا (غونډۍ) ته نږدې

شو: {إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ} لولي، يعني يقينا چې صفا او مروا د الله تعالى له نښو څخه دي. بیا وایي: "أبدأ بما بدأ الله به".يعنې په هغه څه سره پیل کوم چې الله تعالی پرې کړی دی.

﴿إِنَّ ٱلصَّفَا وَٱلۡمَرۡوَةَ مِن شَعَآئِرِ ٱللَّهِ...﴾

(یقینًا صفا او مروه د الله له نښو څخه دي ...). بیا وایي:

«أَبْدَأُ بِمَا بَدَأَ اللهُ بِهِ» [6].

«أَبْدَأُ بِمَا بَدَأَ اللهُ بِهِ».

«په هغه څه پیل کوم چې الله په هغو پیل کړی دی».[1]

بیا صفا ته خیژي تر دې چې کعبه او یا د کعبې لوری وګوري، نو هغه لور ته مخ کوي، د الله تعالی یووالی، تکبیر کوي او وایي: «لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد، وهو على كل شيء قدير، لا إله إلا الله وحده، أنجز وعده، ونصر عبده، وهزم الأحزاب وحده»،

«له الله پرته بل معبود نشته، چې یوازې دی او هېڅ شریک نه لري، پاچاهي د هغه ده او ستاینه هغه لره ده، او هغه په هرڅه قادر دی، نشته بل معبود مګر یوازې یو الله دی، هغه خپله ژمنه پوره کړه، او د خپل بنده مرسته یې وکړه، او هغه یوازې احزابو ته ماتې ورکړه»، دغه ذکر درې ځلې تکراروي، او په منځ کې یې دعا کوي.

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ، أَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ،

---

1 مسلم په (۱۲۱۸شمیره روایت کړی).

وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ»، ثُمَّ دَعَا بَيْنَ ذَلِكَ. قَالَ مِثْلَ هَذَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ، أَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ»، ثُمَّ دَعَا بَيْنَ ذَلِكَ. قَالَ مِثْلَ هَذَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ[1].

«هیڅ حق معبود نشته مګر یوازې الله تعالی دی، هغه لره هیڅ شریک نشته، د ده لپاره بادشاهي ده او د ده لپاره ټوله ستاینه ده، او هغه په هر شي باندې قادر دی. هیڅ معبود نشته مګر یوازې الله تعالی دی، هغه ذات چې خپله وعده یې پوره کړه، د خپل بنده مرسته یې وکړه، او یوازې یې د دښمنانو ډلې ته ماته ورکړه»، بیا یې د دې په مینځ کې دعا وکړه. دا دعا یې درې ځلې ووېله.

بیا له صفا څخه مروا ته پیدل راکوزېږي، نو کله چې شنې نښې ته ورسېږي، نارینه تر دویمې شنې نښې ته رسیدو پورې خپل تګ ګړندی کوي، بیا له هغې وروسته خپل عادي مزل ته راګرځي او د ښځو لپاره ګړندی تګ جواز نلري.

نو کله چې مروه ته ورسېږي هغه کارونه یې چې په صفا کې ترسره کړي و مروه کې یې هم ترسره کوي. (دویمه فقره).

---

1 مسلم په (۱۲۱۸) شمیره روایت کړی.

بیا له مروه څخه صفا ته پیدل راکوزیږي، کله چې شنې نښې ته ورسیږي، نارینه خپل تګ ګړندی کوي تر دې چې دویمې نښې ته ورسیږي، بیا خپل عادي تګ کوي.

او همداسې چې اووه ګردشونه بشپړ شي، له صفا څخه مروه ته تګ یو ګردش او له مروه څخه صفا ته بل ګردش دی.

او په سعی کې یې چې هر ذکر، دعا، او د قرآن کریم تلاوت خوښ وي هغه کوي.

اووم: د سر خریلو او لنډولو طریقه

کله چې عمره کوونکی خپل طواف او سعی بشپړ کړي، نو که نارینه وي د سر خریيل او یا کمول پرې واجب دي، او سنت طریقه دا ده چې خریل یا کمول باید ټول سر ته شامل وي.

د سر خریل د لنډولو څخه غوره دي، مګر دا چې د حج وخت دومره نږدې وي چې د سر د وېښتانو د ودې لپاره بسنه نه کوي؛ نو بیا غوره ده چې وېښتان لنډ شي.

او ښځه د خپلو وېښتانو له څوکو څخه د ګوتې د یو بند په اندازه ویښتان لنډوي.

او چا چې د حج لپاره احرام کړی وي، نو که حج یې افراد یا قِران وي هغه به له ویښتانو څخه څه شی نه اخلی، مګر د اختر په ورځ؛ وروسته له دې چې د عقبې جمره وولي.

او پدې سره عمره کوونکي خپله عمره پای ته ورسوله، او همدا رنګه د تمتع حج لپاره عمره کوونکي د عمرې مناسک پای ته ورسول.

د حج طريقه

لومړۍ: په حج سره احرام تړل:

د هغه چا لپاره چې د حج اراده يې کړي وي، سنت طريقه دا ده چې که دی په مکه کې وي او يا له ميقات دننه وي، نو د ترويې په ورځ (٨ د ذوالحجې) دې له خپل ځای څخه د څاښت په وخت کې احرام وتړي، که نه نو په کوم ميقات چې تيريږي له هغه نه دې يې وتړي.

او د حج لپاره به په احرام کې هغه څه کوي چې د عمرې لپاره يې کړي وو لکه: غسل کول، خوشبوی لګول او لمونځ، نو د حج لپاره به د احرام نيت کوي او تلبيه به وايي، او د حج لپاره د تلبيې ويلو طريقه داسې ده لکه د عمرې لپاره، خو دلته به د : (لبيک عمرة) پر ځای: (لبيك حجاً) وايي.

که چيرته احرام کوونکی ويره ولري چې د مناسکو د بشپړولو په لار کې به ورته کوم خنډ پيدا شي، نو ورته روا دي چې مشروط نيت وکړي او ووايي: (وإن حبسني حابس فمحلي حيث حبستني) (که چيرته د کوم خنډ له امله بند پاتې شوم، نو له احرام څخه د خلاصيدو ځای به مې همغه وي چېرته چې بند پاتې شوم)، نو کله يې چې دا شرط ولګاوه او بيا ورته کوم خنډ پيدا شو چې له امله يې مناسک پوره نه کړای شول، نو له احرام څخه به ځان خلاص کړي او هېڅ شی پرې نشته.

"بيا به دا تلبيه ډيره وايي: (لبيک اللهم لبيک، لبيک لا شريك لك لبيک، إن الحمد والنعمة لك والملك لا شريك لك)

چې نارینه به يې په لوړ غږ وايي او ښځینه به يې هم په لوړ غږ وايي خو پدې شرط چې بیګانه سړي نه وي، د احرام کوونکي لپاره مناسب ده چې تلبیه ډیره تکرار کړي، په ځانګړې توګه کله چې حالات او وخت بدلون مومي، لکه په لوړ ځای پورته کېدل، یا ټیټ ځای ته کوزېدل، یا د شپې او ورځې تلل راتلل.

او له احرام تړلو څخه تلبیه ویل روا دي، تر دې چې د اختر په ورځ د عقبه جمرې ویشتلو ته ورسیږي.

پر محرم واجب دي چې د احرام په ممنوعه کارونو کې د احرام تر پایه ښکېل نه شي، ترڅو چې له احرام حلال شي.

***

دویم: په منا کې شپه تېرول:

بیا په اتمه ورځ سنت طریقه دا ده چې منا ته لاړ شي؛ هلته د ماسپښین، مازدیګر، ماښام، ماخوستن او سهار لمونځونه هر یو بیل بیل په خپل وخت کې قصر ادا کړي؛ ځکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم به په منا کې لمونځونه هر یو په خپل وخت کې قصر کول.

دریم: په عرفات ودریدل او په مزدلفه کې شپه تېرول:

نو کله چې د نهمې ورځې - چې د عرفې ورځ ده - لمر راوخیږي، له منا څخه عرفات ته روانیږي، نو که شوني وه په نمره کې تر زوال پورې تم کیږي، کنه باک نه لري؛ ځکه چې په نمره کې تم کېدل سنت دي.

کله چې زوال وشي نو د ماسپښین او مازدیګر لمونځونه دوه دوه رکعته کوي او د دواړو وختونو لمونځونه سره په ماسپښین کې یو ځای کوي چې دې ته (جمع تقدیم وایي)، لکه څرنګه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم کړي و.

بیا د لمانځه پسې ذکر، دعا او الله تعالی ته د زارۍ کولو لپاره ځان فارغوي، قبلې ته مخ کوي، لاسونه پورته کوي او د خپلې خوښې دعاګانې کوي.

او په دې لوی موقف کې به د رسول الله صلی الله علیه وسلم دعا دا وه: «لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير».

«له الله پرته بل معبود نشته هغه یو دی شریک نه لري، د هغه لپاره پادشاهي ده او د هغه لپاره ستاینه ده، او هغه په هر څه قادر دی».

نو که چېرته ستړی شو او غوښتل یې چې له خپلو ملګرو سره ګټورې خبرې اترې وکړي، یا ګټور کتابونه ولولي، په ځانګړې توګه هغه چې د الله تعالی د سخاوتمندۍ او پراخو انعامونو سره تړاو لري؛ د دې لپاره چې په هغه ورځ یې د هیلمندۍ اړخ پیاوړی شي نو ښه ده، بیا بیرته الله تعالی ته په زارۍ کولو او دعاګانو سره راګرځي، او کوښښ کوي چې د ورځې وروستۍ برخه د دعا لپاره فرصت وګڼي او ګټه ترې واخلي، ځکه چې غوره دعا د عرفې د ورځې دعا ده.

کله چې د عرفې د ورځې لمر ډوب شي، مزدلفې ته روانیږي.

کله چې مزدلفې ته ورسیده نو د ماښام لمونځ درې رکعته او د ماخوستن لمونځ دوه رکعته کوي؛ دواړه لمونځونه سره (په ماخوستن کې) یو ځای کوي.

او که چېرته یې ویره درلوده چې مزدلفې ته به له نیمې شپې وروسته ورسیږي، نو بیا لمونځ کوي، که څه هم مزدلفې ته له رسیدلو وړاندې وي، او ورته روا نه دي چې لمونځ له نیمې شپې بعد وخت ته وروسته کړي.

په مزدلفه کې شپه تیروي، کله چې رڼا شي د سهار لمونځ وختله له اذان او اقامت سره کوي.

بیا د مشعر الحرام په لور روانیږي، الله تعالی په یووالي سره یادوي، تکبیرونه وایي او د خپلې خوښې دعاګانې کوي، تر دې چې ښه رڼا شي، او که مشعر الحرام ته یې تلل نه کېدل، نو په خپل ځای کې دې دعا وکړي؛ رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي: «وقفت هاهنا وجمع كلها موقف»، (زه دلته ودریدم او ټوله مزدلفه د ودریدلو لپاره ځای دی) دا په داسې حال کې چې قبلې ته به یې مخ کړی وي او د ذکر او دعا لپاره به یې لاسونه پورته کړي وي.

«وَقَفْتُ هَاهُنَا وَجَمْعٌ كُلُّهَا مَوْقِفٌ» [8]،

«زه دلته ودریدم - یعني: په مشعر باندې - او جمع (مزدلفه) ټوله د ودریدلو ځای دی»، او د دعا پر مهال به یې مخ قبلې ته وي او لاسونه به یې پورته کړي وي.

څلورم: د اختر د ورځې کارونه:

کله چې ښه رڼايي ولګيږي، نو د لمر ختو نه مخکې له مزدلفې څخه منا ته روانيږي، او په وادي محسر نومې ځای کې (چې يو خوړ دی) ګړندی کيږي.

کله چې منا ته ورسيږي د عقبې جمره په اوو کاڼو پرلپسې ولي، دا تر ټولو وروستۍ جمره ده چې مکې مکرمې ته نږدې ده، هر يو کاڼی بايد د خرما د زړې په اندازه وي تقريبا، او د هر کاڼی سره الله اکبر وايي.

بيا که شونې وه خپله قرباني حلالوي.

بيا نارينه خپل ويښتان خروي يا يې لنډوي او خرول غوره دي، او د ښځو لپاره د ويښتانو خرييل نشته، هغوی يوازې د ويښتانو څوکې اخلي.

نو کله يې چې جمره وويشته، ويښتان يې وخريل، لومړی تحلل ورته حاصل شو چې پدې سره ورته له ښځې پرته نور هر څه حلاليږي.

بيا د افاضې د طواف لپاره مکې مکرمې ته ځي، نو طواف کوي او بيا يې که حج تمتع و، نو د حج لپاره سعي کوي، او که مفرِد يا قارِن و او د قدوم له طواف نه وروسته يې سعي نه وه کړې، نو سعي کوي، او کولی شي چې طواف او سعي شپې ته يا دويمې ورځې ته وروسته کړي، چې هر ډول ورته اسان وو.

پنځم: د تشریق د ورځو اعمال

کله يې چې جمره وويشته، طواف او سعی يې وکړه، نو په پوره توګه ورته تحلل حاصليږي، آن د خپلې ښځې سره یو ځای کېدل ورته روا کيږي.

بيا منا ته ګرځي، هلته يوولسمه، دولسمه او ديارلسمه شپه تېروي؛ ديارلسمه شپه د هغه چا لپاره ده چې تر پايه د پاتې کېدلو اراده ولري.

او درې واړه جمره به له زوال څخه وروسته ولي.

په يوولسمه ورځ لومړۍ جمره په اوو کانو پرلپسې ولي - هغه چې له مکې څخه تر ټولو لرې او خَيف جومات ته نږدې ده - له هر کاڼي سره تکبير وايي. بيا لږ مخکې ځي او د خپلې خوښې اوږده دعا کوي، که د اوږد وخت لپاره ورته ودرېدل او دعا کول سخت و، کولی شي د لږ وخت لپاره تم شي او آسانه دعا وکړي تر څو سنت طريقه پر ځای شي.

بيا په همدې ډول منځنۍ جمره ولي او وروسته ترې دعا کوي.

بيا د عقبې جمره ولي، خو وروسته ترې دعا نه کوي او روانيږي.

بيا په دولسمه ورځ هم لکه د يوولسمې ورځې په څېر جمرې ولي؛ نو کله يې چې د جمرو ويشتل بشپړ کړل، کولی شي بيړه وکړي او له منا څخه ووځي.

او که يې غوښتل چې تاخير وکړي، او تاخير کول غوره دي، نو ديارلسمه شپه تيروي، درې واړه جمرې له زوال نه وروسته لکه د تېرو ورځو په څېر ولي.

او ديارلسمې ورځې ته پاتې کېدل (تأخير) واجب نه دی، مګر دا چې د دولسمې ورځې لمر پرې په منا کې ډوب شي، نو بيا پرې تأخير لازمي دی، چې بايد پاتې شي او په ديارلسمه ورځ له زوال نه وروسته درې واړه جمرې وولي.

خو که د ده له اختيار نه پرته پرې دوولسمې ورځې لمر په منی کې ډوب شو ، د بېلګې په توګه چې روان شوی وي، موټر کې سپور شوی وي، خو د موټرو د بيروبار او يا بل څه له امله پرې ناوخته شي؛ نو بيا اړين ندی چې پاتې شي؛ ځکه چې تر لمر ډوبېدو يې ځنډېدل بې اختياره و.

شپږم: طواف الوداع:

کله يې چې له مکې څخه خپل هېواد ته د وتلو اراده وکړه نو له طواف الوداع پرته به له مکې څخه نه وځي.

مګر هغه ښځې چې حيض يا نفاس ولري، پر هغوی طواف الوداع نشته، او نه ښايي چې د مسجد الحرام په دروازو کې د مخه ښې لپاره ودريږي؛ ځکه چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم څخه ثابت ندي.

او کله چې غواړي سفر وکړي نو طواف الوداع دې د بيت الله شريف سره خپل وروستی کار وګرځوي.

که چيرته له طواف الوداع نه وروسته - خپلو ملګرو ته د انتظار، يا سامان بارولو، يا په لار کې سودا اخيستلو له امله -

پاتې شو باک نه لري او طواف به بيا نه کوي، مګر دا چې د سفر د وروسته کولو اراده ولري، بيا دې د بېلګې په توګه خپل سفر د ورځې پای ته وروسته کړي، او اړين دی چې بيا د مخه بنې طواف وکړي تر څو يې وروستی ديدار د بيت الله سره وشي.

***

فهرست

د حج لنډه طريقه..2
پيليزه..2
لومړى :د عبادت د قبلېدو شرطونه..2
لومړى :د ميقاتونو احکام...4
دويم :د مناسکو ډولونه او د هغوى احکام..5
دريم :د احرام طريقه او حکمونه...5
څلورم :د احرام ممانعتونه..8
پنځم :د طواف طريقه..9
شپږم :د سعې طريقه...11
د حج طريقه..15
لومړى :په حج سره احرام تړل..15
دويم :په منا کې شپه تېرول...16
دريم :په عرفات ودريدل او په مزدلفه کې شپه تېرول.................................16
څلورم :د اختر د ورځې کارونه...19
پنځم :د تشريق د ورځو اعمال...20
شپږم :طواف الوداع...21

ps410v3.0 - 06/09/2026